

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף ט"ו

במשנה התבאר שהערכין המטלטלין נידונין בשלושה, וביאר רב גידל בשם רב, שמדובר על אדם שאמר ערך כלי זה עלי, שהרי אמר רב גידל בשם רב שהאומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו, ואת הכלי צריך לשום בשלושה.

ואף שבפרשת ערכין אין ערך לכלי, אלא רק לאדם, אדם שאומר ערך כלי זה עלי, הוא יודע שאין ערך לכלי וכוונתו הייתה לשום את הכלי בדמים, ולכן נותן דמיו להקדש.

ושאלת הגמרא שאם זו הייתה כוונת המשנה היה על המשנה לומר ערכין של מטלטלין בשלושה, ולא ערכין המטלטלין בשלושה. ואומרת הגמרא שבאמת לדעת רב גידל צריך לשנות במשנה ערכין של מטלטלין.

ורב חסדא אמר בשם אבימי שמדובר באדם שאמר ערכו או ערך פלוני עליו, והתפיס מטלטלין והקדישן עבור הערך שהעריך, וכעת בא לפדותן וצריך שלושה.

ושאלת הגמרא שהרי אם היה מדובר בזה המשנה הייתה צריכה לומר מטלטלין של ערכין בשלושה, ולא ערכין המטלטלין, ואומרת הגמרא שבאמת לדעת רב חסדא צריך לשנות במשנה מטלטלין של ערכין.

רבי אבהו אמר שמדובר במשנה באדם שאמר ערכי עלי, וכעת בא ההקדש לגבות ממנו את מה שהתחייב, שאם בא הכהן לגבות ממנו מטלטלין צריך שלשה, ואם גובה ממנו קרקעות צריך עשרה.

ושאל רב אחא מדיפתי את רבינא שאמנם להוציא ולפדות דבר מהקדש צריך שלושה, אך מהיכן לנו שגם כשגובה להכניס דבר להקדש צריך שלושה, והשיב לו רבינא שזו סברא שכפי שכדי לפדות דבר מהקדש צריך שלושה כדי שלא יטעו, כך גם כשמכניס דבר לרשות ההקדש.

במשנה התבאר שלדעת רבי יהודה אף כשפודים ערכין של מטלטלין צריך שאחד מהדיינים יהיה כהן. ושאל רב פפא את אביי שאמנם לדעת רבי יהודה מובן מדוע כתוב כהן בפרשה של ערכין, כי לדעתו צריך שאחד מהדיינים יהיה כהן, אך לדעת חכמים קשה מדוע כתוב כהן בפרשה, ונשאר הגמרא בקושיא.

במשנה התבאר שאת פדיון הקרקעות דנים בתשעה ישראלים וכהן. ושאלת הגמרא מה המקור לדין זה שצריך עשרה ואחד מהם כהן, ואמר שמואל שבפרשה זו שנאמר בה את דיני ערכין, פדיון בהמה שהוקדשה ופדיון קרקעות, נאמר עשרה פעמים את המילה כהן.

ומאחד מהפסוקים לומדים שצריך כהן כדי לפדות את הקרקעות, והשאר הם מיעוט נוסף שלא מועיל ישראל אלא צריך דווקא כהן, ואחד מכללי הלימוד הוא שמיעוט אחרי מיעוט בא לרבות, ולכן לומדים שכל הט' האחרים יכולים להיות ישראלים, וצריך רק שאחד מהם יהיה כהן.

והקשה רב הונא בנו של רב נתן שאולי הפסוקים לא באו לרבות שכולם יכולים להיות ישראלים חוץ מאחד כהן, אלא צריך חמשה כהנים וחמשה ישראלים, ונשאר הגמרא בקושיא.

במשנה התבאר שאף אדם כמו קרקע נפדה בט' וכהן. ותמהה הגמרא שהרי אדם אינו יכול להקדיש עצמו להקדש, ואם כן הוא לא נפדה לעולם. וביאר ר' אבהו שמדובר באדם שנדר ואמר דמי עלי להקדש, שהתבאר בבבביתא שהאומר דמי עלי שמין אותו כעבד הנמכר בשוק, ואת השומא הזאת עושים בעשרה, כיון שהרי הוא כעבד ועבד הוקש לקרקעות.

והסתפק רבי אבין באדם שהתחייב להקדש את דמי שער, כיצד שמים שער של אדם שעומד להיגזז, האם כיון שהוא עומד לגזוז אותו הוא כגזוז ונישום בשלושה, כדין מטלטלים של הקדש, או שכיון שהוא עדיין מחובר לאדם דינו כאדם ונישום בט' וכהן.

ואומרת הגמרא שבברייתא מצינו מחלוקת תנאים בזה, שהתבאר בברייתא שהמקדיש את עבדו אין מועלין בעבד, ולדעת רשב"ג מועלים בשערו. וביאור מחלוקתם היא שנחלקו האם שער העומד להיגזז כגזוז ולכן מועלים בו כי הוא כמטלטלין, או שאינו כגזוז ולכן אין מועלים בו כי הרי הוא כגוף האדם שהוקש לקרקעות ואין מעילה בקרקעות.

ומנסה הגמרא לומר שבאותה מחלוקת נחלקו גם התנאים במשנה לגבי מודה במקצת, ששינו במשנה שלדעת רבי מאיר יש דברים שהם כקרקע לעניין אחד ואין כקרקע לעניין אחר, ואין חכמים מודים לו.

וביאר רבי מאיר שמדובר באופן שאדם אומר לחבירו עשר גפנים טעונות פירות מסרתי לך, והלה אומר אינן אלא חמש, שלרבי מאיר הוא חייב שבועה כי הודה במקצת וכפר במקצת, ואמנם בהודאה במקצת על קרקעות אין חיוב שבועה, אבל כאן כיון שהפירות עומדים להיבצר הרי הם כמטלטלין שהמודה במקצת עליהם חייב שבועה, אך לדעת חכמים כיון שהם עדיין מחוברים דינו כהודה במקצת על קרקעות ופטור משבועה.

ומנסה הגמרא לדייק מכאן שרבי מאיר וחכמים נחלקו באותה המחלוקת של תנא קמא ורשב"ג, ובאותה הסברא שנחלקו ת"ק ורשב"ג האם שער העומד להיגזז דינו כגזוז, נחלקו רבי מאיר וחכמים האם הפירות דינם כאילו נבצרו או לא.

ודוחה הגמרא ואומרת שלא מוכרח שרבי מאיר שסובר שהענבים דינם כבצורות סובר כך אפילו לגבי שיער, ויתכן שדווקא לגבי ענבים שאם הם נשארים בעץ לאחר שהבשילו הם מכחישים, אמר רבי מאיר שדינם כבצורות, אבל לגבי שיער שאם נשאר בראש האדם הוא משביח, אף לדעת רבי מאיר דינו כאילו מחובר לאדם.

במשנה התבאר שדיני נפשות בכ"ג, ולכן רובע והנרבע דינם בכ"ג. ומשמע מהמשנה שגם שור הרובע את הנקבה, וגם הנרבע דהיינו שור נקבע שבא זכר עליו דינו במיתה.

ושואלת הגמרא שאמנם לגבי רובע נקבה נאמר בפירוש בפסוק "ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה והרגת את האשה ואת הבהמה וגו'", אלא רובע זכר מהיכן שחייב מיתה, ועונה הגמרא שלומדים זאת מהפסוק "כל שוכב עם בהמה מות יומת", ואינו צריך לשוכב שבא על הבהמה, שהרי כבר נאמר "איש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת", ולכן וודאי שמדובר לנשכב, שמביא בהמה עליו, שאף הוא נידון במיתה.

ומה שדין הנשכב נאמר בתורה בלשון שוכב, זה כדי להקיש נשכב לשוכב שכפי שהשוכב עם בהמה, הוא ובהמתו נידונים בעשרים ושלשה, כך הנשכב שמביא בהמה עליו הוא ובהמתו בעשרים ושלשה.

במשנה התבאר ששור הנסקל נידון בעשרים ושלשה. ואומרת הגמרא שהמקור לכך הוא מהפסוק "השור יסקל וגם בעליו יומת", שהדין הוא שכמיתת הבעלים כשחייב מיתה, כך מיתת השור, וכפי שבעלים שחייב מיתה (כגון אדם שרצח או חילל שבת וכדומה) נידון בכ"ג, כך שור שהרג אדם נידון בכ"ג.

עמוד ב'

ושאל אב"י את רבא מהיכן לנו שהפסוק "וגם בעליו יומת", בא ללמד שכמיתת בעלים בכ"ג, כך מיתת השור בכ"ג, ואולי בא לומר את עצם הדין שגם הבעלים וגם השור במיתה.

והשיב לו רבא שאם היה הפסוק בא לומר רק את הדין שהשור ובעליו נידונים במיתה, היה צריך להיכתב בפסוק "השור יסקל וגם בעליו", וממה שכתוב "יומת" לומדים שכמיתת הבעלים כך מיתת השור.

ומנסה הגמרא לדחות את דברי רבא, כיון שאם היה כתוב כך היה צד שבעלים של שור שהרג אדם בסקילה, ולכן נאמר יומת, לומר שדינו בסתם מיתה האמורה בתורה שהיא חנק, וממילא עדיין קשה על רבא מהיכן לנו שהפסוק בא ללמד שכמיתת הבעלים כך מיתת השור ולא בא ללמד שבעל השור בחנק.

אך תמהה הגמרא שלא יתכן שהיינו חושבים שדין הבעלים בסקילה, שהרי אפילו אדם שהרג בידים מיתתו רק בסיף שהוא פחות חמור מסקילה, ואם כך לא יתכן שאדם שממונו הרג יהיה חמור יותר ויהרג בסקילה, ולכן וודאי שמיותרת המילה "יומת" ללמוד ממנה שכמיתת הבעלים כך מיתת השור.

ושואלת הגמרא על דברי רבא, שעדיין יתכן לבאר את הפסוק שהמילה "יומת" באה לומר מיתת הבעלים היא מיתה קלה כגון חנק, שהיא קלה יותר מדיני מיתת אדם שרצח שמיתתו בסיף, אך לא ללמד שכמיתת הבעלים כך מיתת השור.

ואמנם אומרת הגמרא לדעת הסובר שחנק חמור מסיף באמת אי אפשר לפרש כך בפסוק, כי לא יתכן שאדם שממונו הרג יהיה חמור יותר מאדם שהרג בעצמו, ולכן וודאי שמהמילה "יומת" לומדים שכמיתת הבעלים בכ"ג כך מיתת השור, וכדברי רבא.

אבל לדעת הסובר שחנק קל יותר מסיף, עדיין קשה קושיית אביי, מהיכן לנו שבא הפסוק לומר שכמיתת הבעלים כך מיתת השור ולא בא הפסוק לומר שדין בעל השור בחנק.

ועונה הגמרא שאי אפשר לפרש שבעל השור חייב מיתה, כי בפסוק אחר כך נאמר "אם כופר יושת עליו", ולא מטילים כופר על אדם שחייב מיתה. שהרי נאמר "לא תקחו כופר לנפש רוצח", ולכן וודאי שהמילה "יומת" באה ללמד שכמיתת הבעלים כך מיתת השור בבית דין של כ"ג.

אך דוחה הגמרא שמה שנאמר "לא תקחו כופר לנפש רוצח" זה ברוצח עצמו, אבל כאן שרק ממונו הרג יתכן שממונו כן לוקחים כופר, וממילא עדיין אפשר לבאר שכוונת הפסוק במילה "יומת" שבעל השור חייב מיתת חנק.

ולכן ביאר חזקיה וכן הביא ברייתא כדבריו, שלומדים שאין אדם נהרג על ממונו שהרג, ממה שנאמר בפסוק "מות יומת המכה רוצח הוא", שרק אם הוא עצמו רצח הורגים אותו ולא אם שורו הרג. ולכן ממה שכתוב "יומת" לומדים שכמיתת בעלים אם הוא חייב מיתה בכ"ג, כך מיתת שור הנסקל בכ"ג.

מסתפקת הגמרא על הדין שנאמר בהר סיני, "לא תיגע בו יד וגו' אם בהמה אם איש לא יחיה", שבהמה שקרבה להר סיני דינה במיתה, האם צריך כ"ג דיינים לדון אותה במיתה או לא. וספק הגמרא האם לומדים הוראת שעה, שנאמרה רק בשעת מתן תורה, מהדין של מיתת שור שנאמר לדורות שדינו כמיתת הבעלים, או לא.

ופושטת הגמרא את הספק ממה ששנה רמי בר יחזקאל שמהפסוק "אם בהמה אם איש לא יחיה" לומדים שכפי שאיש בדיני נפשות נידון בכ"ג אף בהמה נידונה בכ"ג.

במשנה התבאר שהארי והזאב וכו' לדעת תנא קמא מיתתם בכ"ג, ולדעת רבי אליעזר כל הקודם להורגם זכה. ואמר ריש לקיש, שמה שאמר רבי אליעזר במשנה שכל הקודם להורגם זכה, זה רק באופן שהם המיתו את האדם, אבל אם לא המיתו אין ממיתים אותם, ואומרת הגמרא שרואים שלדעתנו מותר לגדל את הבהמות האלו, כי אפשר ללמדם שלא יזיקו.

אך לדעת רבי יוחנן בהמות אלו נהרגות אף שלא המיתו כי לדעתו אין להם תרבות, וכלומר אי אפשר ללמדם שלא יזיקו, ולכן אין עליהם שם בעלים אלא הרי הם כהפקר.

ושואלת הגמרא שהרי רבי אליעזר אמר במשנה שכל הקודם להורגן זכה, ואמנם לדעת ר' יוחנן שהורגים אותם אפילו שלא הרגו את האדם, מובן שמי שהרגם זכה בעורם, אבל לדעת ריש לקיש שהם נהרגים רק אם הרגו את האדם, הרי אסור להנות מעורם, כי הם אסורים בהנאה.

ועונה הגמרא שלדעתנו הכוונה שכל הקודם להורגם זכה במצווה בזה שעשה צדקה שהם לא יזיקו את האחרים.

ומביאה הגמרא ברייתא כדעת ריש לקיש שאומרת שבין שור שהמית ובין בהמה וחיה שהמיתו נידונים בכ"ג, אך דעת ר' אליעזר ששור שהמית בעשרים ושלושה ושאר בהמה וחיה שהמיתו כל הקודם להורגן זכה בהן לשמים. **ורואים** בברייתא שנחלקו רק באופן שהם המיתו, ואם לא המיתו אין דינם למיתה.

במשנה הובא שלדעת רבי עקיבא מיתתן של הארי והזאב וכו' בכ"ג. ושואלת הגמרא שהרי כך גם דעת תנא קמא ומה הוסיף רבי עקיבא. ועונה הגמרא שבשאר חיות דעתם שווה, אלא שרבי עקיבא חולק על תנא קמא במיתת נחש וסובר שאינה בכ"ג, אלא כל הקודם להורגו זכה.

במשנה התבאר שאין דנים לא את השבט ולא את נביא השקר וכו' אלא בבית דין של ע"א. ושואלת הגמרא באיזה אופן חטא השבט, שאם מדובר שהשבט חלל את השבת, מדוע שיהיה הבדל בין שבט ליחיד, הרי רק לעניין עבודה זרה התורה חילקה בין שבט שחטא ליחיד שחטא, אך לא בשאר עבירות.

ואלא צריך לומר שמדובר בשבט שהודח לעבוד עבודת כוכבים, ולומדים מהמשנה שדנים את השבט בדין רבים שחטאו וכמו עיר הנידחת. ושואלת הגמרא שהרי לא מצינו דעה כזו, ששנינו בברייתא שלדעת רבי יאשיה עושים עיר הנדחת רק אם יש בה מי' אנשים ועד ק' אנשים, ולדעת רבי יונתן עושים עיר הנידחת אם יש בה ממאה ועד רובו של שבט. אך לשניהם לא דנים עיר הנידחת שבט שלם אלא רק רובו.

ותירץ רב מתנה שלא מדובר על שבט שחטא, אלא על נשיא שבט שחטא בכל חטא שיש בו מיתת בית דין, ולא דווקא בעבודה זרה, וכפי שאמר רב אדא בר אהבה שמהפסוק "כל הדבר הגדול יביאו אליך" לומדים שדבריו של גדול נידונים בע"א, וגם נשיא שבט הוא גדול, ולכן נידון בע"א.

